

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

**Випуск 7
Том 2**

Засновано у 2015 році

Рівне – 2018

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 7. Том 2 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан, Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 268 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухолинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухолинського;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичних дисциплін Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелех Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Баліка Л. М. кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б.**, **доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензенти: **Сейко Н. А.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №3 від 29 березня 2018 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

ЗМІСТ

Петренко О. Б. Дефініція і сутнісне наповнення поняття «освітнє середовище» у контексті сучасної освітньої парадигми	6
Кравченко О. О. Problematyka wdrażania podejścia płci w procesie szkolenia pracowników społecznych.....	17
Черній А. Л., Пустовіт Г. П. Інноваційні зміни в системі післядипломної педагогічної освіти: регіональний контекст.....	25
Карпенчук С. Г. Європейські цінності – цінності загальнолюдські.....	34
Бабійчук С. М. Ретроспективний аналіз ролі освіти та науки у братських школах України.....	46
Баліка Л. М. Актуалізація поглядів видатних українських педагогів щодо ролі книги та читання у вихованні особистості....	53
Бричок С. Б. Ідеї вивчення дитини дошкільного віку і оточуючого її середовища у спадщині С. Моложавого (20-30- рр. ХХ ст.).....	60
Гринькова Н. М. Вікові аспекти морального виховання молодших школярів: ретроспективний аналіз.....	74
Гудовсек О. А. Стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх учителів галузі мистецтва в Україні.....	82
Журба К. О. Підготовка вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи.....	91
Колупаєва Т. Є. Особливості професійної готовності майбутнього вчителя до роботи у початковій школі.....	102
Косарева О. І. Психолого-педагогічна сутність взаємин батьків та дітей дошкільного віку.....	114
Косенчук О. Г. Інноваційна особистість майбутнього педагога дошкільної освіти як наукова проблема.....	123
Магрламова К. Г. Нормативно-правова база професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах Великої Британії.....	131
Машкіна Л. А. Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті розвитку дошкільної освіти в Україні.....	140
Машовець М. А. Трудове виховання дітей дошкільного віку: пошук нових ідей.....	147
Найда Р. Г. Проблема аксіологізації підготовки майбутніх педагогів у сучасній системі освіти.....	154
Оксенюк О. В. Сучасний стан дитячих будинків сімейного типу на Рівненщині.....	163
Омеляненко А. В. Жанри професійної комунікативної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	170
Петренко С. В. Gamification як інноваційна освітня технологія	177

Руденко Н. М., Федорова Н. В. Професійна підготовка майбутніх вихователів спеціальних закладів дошкільної освіти у сфері навчання і виховання дітей із затримкою психічного розвитку.....	185
Сілков В. В., Сілкова Е. О. Шляхи формування професійних компетентностей у майбутніх вчителів початкових класів.....	194
Стельмашук Ж. Г., Панчук А. П. Проблема дисциплінованості учнів у контексті формування нової української школи.....	205
Ціпан Т. С. Сутність і наукові визначення феномену акмеологія.	212
Шулігіна Р. А. Історико-педагогічний і сутнісний аналіз проектного навчання майбутніх педагогів.....	221
Доробки молодих науковців	
Войтович О. В. Формування емоційної стійкості майбутнього вихователя в процесі професійної підготовки.....	230
Олійник О. М. Культивування емоційної культури як ціннісної потреби дитини дошкільного віку.....	239
Ратинська І. В. Гуманізація виховного середовища закладу вищої освіти у вихованні моральної відповідальності студентів..	247
Тарадюк Д. О. Принцип індивідуалізації – основа розбудови інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти.....	256

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті проаналізовано наукові підходи і напрями готовності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення професійної діяльності. Доведено, що готовність до професійної діяльності – складна інтегративна характеристика суб'єкта праці, що включає містить мотивацію, знання, вміння, досвід, які забезпечують досягнення значних показників у ході виконання професійної діяльності. Встановлено, що її структура передбачає психологічну готовність як свідоме ставлення до діяльності відповідно до здібностей і можливостей; практичну готовність як потенційну можливість оволодіння системою професійних знань, умінь та навичок; моральну готовність, що ґрунтується на усвідомленні важливості професії, позитивному ставленні до майбутньої діяльності та прагненні до максимального використання власних сил і можливостей у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: готовність до професійної діяльності, компетентність, освітні технології, методична компетентність, учитель початкової школи.

Постановка проблеми. Необхідність змін концептуальних засад підготовки вчителя початкових класів окреслена у Концепції Нової української школи, Законі України «Про освіту» (2017), Державному стандарті початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20 квітня 2011 р.), у новій редакції Державного стандарту початкової загальної освіти (2017). Як і в Національній рамці кваліфікацій, у Державному стандарті результати навчання представлені через категорії компетентнісної моделі освіти, тобто основну увагу зосереджено на результативній складовій початкової освіти, а не нарощуванні обсягу змісту.

Інноваційним аспектом є визначення в Державному стандарті необхідних для успішного навчання та соціалізації учнів ключових і предметних компетентностей [6]. У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [14] (Стаття 1 «Визначення термінів»), компетенція розглядається як засвідчена в установленому законом порядку здатність особистості використовувати знання, навички, особисті здібності та досвід у робочих та навчальних ситуаціях, а також у професійному та особистому розвитку. У Національній рамці кваліфікацій, як і у європейському аналозі (Європейська рамка кваліфікацій), описано вимоги до практичних і загальноосвітніх компетенцій (повноважень) людини на різних рівнях освіти – від дошкільного до постдокторського. Кожен кваліфікаційний

рівень представлено на основі результатів навчання, що визначаються через знання, вміння і компетентності. Описи (дескриптори) результатів навчання, яких необхідно досягнути згідно з відповідним рівнем освіти, чітко відрізняють одну кваліфікацію від іншої, окреслюють логічний зв'язок між цими рівнями. Національна рамка кваліфікацій – основа вітчизняної системи стандартизації, тобто документ, що концептуально визначає ключові засади побудови галузевих стандартів, навчальних програм, критеріїв оцінювання результатів навчання, компетентностей тощо [14].

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Вхідження України у європейський та світовий соціокультурний простір, вимагає змін у питанні підготовки педагогів, зокрема формування в майбутніх учителів початкових класів професійної компетентності [17, с.84].

Професійна компетентність є нічим іншим, як сукупністю ключових, базових та спеціальних компетентностей. Метою формування педагогічної компетентності є забезпечення належної професійної підготовки випускника в умовах ступеневої освіти та його конкурентоздатності на ринку освітніх послуг.

Професійна компетентність учителя – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійне поєднання яких у педагогічній діяльності дає оптимальний результат. При цьому на перший план висуваються внутрішні фактори педагога: особистісні якості, тобто особистісні здібності та риси характеру, загальна культура, управлінські й організаторські можливості, і лише потім – кваліфікаційна компетентність, що передбачає знання, вміння, навички з отриманої спеціальності.

Професійна компетентність – це базова характеристика діяльності спеціаліста. Вона включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має такі головні суттєві ознаки, як: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності та критичність мислення.

Основними структурними елементами педагогічної компетентності є: теоретичні педагогічні знання; практичні вміння; особистісні якості педагога [1, с.155].

Теоретичні педагогічні знання містять психолого-педагогічну складову, яку визначено навчальними програмами. Психолого-педагогічні та спеціальні знання – необхідна умова професійної компетентності. Практичне вирішення педагогічних завдань забезпечують вміння і навички, а їх передумовою є теоретико-практичні й методичні знання.

Компетентність (за проектом Тюнінг Європейської Комісії) – це динамічна комбінація знань, умінь, цінностей, інших особистісних якостей учня, що обґрунтовують результати його навчання за освітньою програмою; набута здатність особистості до ефективної діяльності. За твердженням О. Онопрієнка [15], що компетентності – це основа кваліфікації випускника.

Із позиції компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю вирішувати проблеми та професійні завдання різної складності на підставі наявних знань і досвіду. Як відомо, українській школі потрібен компетентний учитель, спроможний ефективно діяти, розв'язувати не лише стандартні, а й проблемні завдання, що виникають у навчально-виховному процесі.

Думки багатьох видатних науковців зосереджено на визначенні змісту та видів професійної компетентності вчителя, з'ясуванні умов її формування (Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Зимняя, Н. Кузьміна, О. Локшина, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, О. Пометун, І. Прокопенко, О. Савченко, А. Хуторський та ін.). Поняття «професійна компетентність учителя» вони визначають як здатність педагога виконувати професійні функції, або як сформованість його професійних якостей.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку освіти метою підготовки майбутнього вчителя початкових класів є формування в нього професійної компетентності.

При цьому готовність є однією з головних умов виконання людиною своєї професійної діяльності. На думку вчених, стан готовності є первинною, фундаментальною умовою успішного здійснення будь-якої діяльності, її складовою, що формується і реалізується в процесі діяльності (К. Дурай-Новакова, В. Сластьонін та ін.).

Сучасний педагогічний словник визначає професійну готовність студента як інтегративну особистісну якість та важливу передумову ефективної діяльності після закінчення вищого навчального закладу.

Низка науковців (Є. Барбіна, О. Безпалько, М. Вашуленко, Л. Кадченко, А. Ліненко) визначають готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності як особистісне утворення, що забезпечує внутрішні мотиви діяльності, педагогічну самосвідомість, педагогічні здібності, знання, вміння та навички, здатність до інтегрування знань, професійно значущі якості особистості.

Мета статті – на основі використання запропонованих технологій теоретично обґрунтувати методику формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до активної професійної діяльності.

Вклад основного матеріалу. Особливістю формування професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів є те, що професійні знання повинні формуватися відразу на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному і технологічному, а це, як відомо, вимагає від студентів неабиякого розвинутого професійного мислення, здатності відбирати, аналізувати і синтезувати набуті знання, трансформувати їх у технологічну форму.

В. Сластьонін виокремлює та розмежовує поняття «професійна готовність» і «професійна придатність», а також звертає увагу на їх взаємозв'язок. Професійна придатність визначається ним як сукупність психічних і психофізіологічних особливостей людини, необхідних для

досягнення успіху в обраній професії, а в процесі професійної підготовки переростає в готовність до педагогічної діяльності. На думку вченого, основними рисами готовності вчителя до педагогічної діяльності є цілісність, інтегративний характер, стійкість. При цьому цілісність розуміється як єдність структурних компонентів, які не виокремлюються і не можуть існувати поза цілим [18].

У дослідженні Л. Хомич визначено такі завдання, необхідні для розв'язання в процесі формування професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи: утверджувати в студентів віру в дитину, та у власні педагогічні здібності й можливості, прищеплювати навички творчого вирішення педагогічних завдань, прагнення до самовдосконалення [19].

Вивченню характеру залежностей між процесом навчання студентів і станом готовності майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності присвячено дисертаційне дослідження Л. Кадченко, яка зауважує, що успіх у розв'язанні окресленого завдання значною мірою залежить від знань викладача про наявний рівень сформованої готовності в студентів [13].

У своїх працях О. Пошетун зазначає, що сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений із сучасними світовими вимогами до навчально-виховного процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації навчальної діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості та її підготовку до повноцінного існування та діяльності в суспільстві [16].

М. Вашуленко [4], під поняттям «готовність» розуміє позитивне ставлення, інтерес, стійкість мотиву педагогічної діяльності, спрямованість на діяльність; знання та увлечення про особливості діяльності, вимоги до особистості вчителя; володіння знаннями, вміннями, процесами аналізу, синтезу, порівнянь, узагальнень; самооцінку власної діяльності, рівня підготовки до неї та адекватність розв'язання професійних завдань [4].

К. Волинець результатом формування готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності вважає актуалізацію необхідних знань, мобілізацію його професійного та особистісного досвіду, інтелектуальних, емоційних, вольових процесів та оцінку власних можливостей, співставлення отриманого результату з наявними вимогами суспільства [5].

І. Дичківська професійну готовність обґрунтовує як закономірний результат спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання і самовиховання. На її думку, це – психічний, активно-дієвий стан особистості, доволі складна її якість, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність [9].

Готовність забезпечує високі результати педагогічної діяльності та включає в себе професійно-моральні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання, вміння, навички, зосередженість на педагогічній праці, здатність до подолання труднощів, самоцінку результатів власної діяльності, потреби у професійному самовдосконаленні.

Варто також звернути увагу на феномен формування готовності безпосередньо до педагогічної діяльності. Зокрема, в дослідженнях К. Дурай-Новакової зазначено, що професійна готовність спрямована на всі професійно значущі якості особистості, а також діяльність майбутнього вчителя. Професійна готовність – це не лише тривалий, достатньо стійкий психічний стан, а й якість особистості [10].

Особистісна готовність до педагогічної діяльності, зауважує І. Зимня, – це системна професійна компетентність, стійка переконаність, соціально-значуща спрямованість особистості майбутнього вчителя, наявність у фахівця комунікативної й дидактичної потреб, необхідність спілкування та передачі досвіду іншим [11].

Таким чином, готовність учителя початкових класів до професійної діяльності – це фундаментальна умова, цілісне інтегральне утворення, що включає особливу психологічну та предметну підготовку, системність специфічних знань, сформованість особистісних якостей та навичок творчо розв'язувати педагогічні завдання, прагнення до самовдосконалення й ознайомлення із сучасними світовими вимогами. Професійну готовність учителя дослідники також визначають як інтегровану якість, єдність структурних елементів, мобілізацію складових професійного та особистісного досвіду, закономірний результат спеціальної підготовки, ґрунтовну і системну професійну компетентність, під якою розуміють професійно-моральні погляди та переконання, професійну спрямованість і самоаналіз.

Процес підготовки майбутнього вчителя на сучасному етапі можна умовно поділити на такі основні етапи: загальна підготовка (методологічно-розвиваюча); спеціально-професійна (психолого-педагогічна, методична); особистісна підготовка (самовиховання особистості майбутнього педагога, його самовизначення). Аналіз навчального плану, де відображено зміст професійної підготовки майбутнього спеціаліста, доводить, що важливе місце в системі професійної підготовки вчителів відведено дисциплінам психолого-педагогічного циклу. Охарактеризуємо загальнопедагогічну підготовку як складову загальної, спеціально-професійної та особистісної підготовки майбутнього вчителя. Результатом означеної підготовки є оволодіння студентами змістовно-процесуальними та науковими основами педагогічної діяльності, формування в них цілісного комплексу загальнопедагогічних знань, умінь, навичок [6].

Структура психолого-педагогічної підготовки вчителя початкової

школи передбачає вивчення таких навчальних дисциплін: «Педагогіка» (обґрунтовує методологічні, теоретичні та методичні основи навчально-виховного процесу); «Психологія» (сприяє вивченню умов та основних закономірностей формування особистості, розвитку її психічних процесів та індивідуально-психологічних особливостей, самопізнанню студентів й організації їх саморозвитку); «Основи педагогічної майстерності» (розкриває сутність майстерності сучасного вчителя і шляхи її становлення); «Організація наукових досліджень» (визначає напрями наукової творчості студентів педагогічного закладу в системі їх професійного становлення). Результатом такої підготовки є оволодіння студентами певним рівнем змістовно-процесуальних та наукових основ педагогічної діяльності, формування в них цілісного комплексу загальнопедагогічних знань, умінь, навичок.

Найважливішим компонентом професійної компетентності вчителя є його *методична компетентність*, набуття якої є вважається найголовнішим завданням у підготовці фахівців педагогічного закладу вищої освіти. Узагальнюючи погляди різних учених-педагогів щодо розуміння сутності означеної категорії, Я. Гаєвць прийшов до висновку, що науковці користуються різною термінологією, як-от: *«методична компетентність»*, *«дидактико-методична компетентність»*, *«професійно-методична компетентність»* [7]. О. Борзенкова [3] і Н. Глузман [8] розглядають методичну компетентність у взаємозв'язку із предметною компетентністю, наприклад, *методико-математична компетентність*. О. Бігич характеризує *методичну компетенцію* вчителя початкової школи у ході викладання іноземної мови [2], трактування якої, на нашу думку, збігається зі змістом методичної компетентності. Автор визначає зміст як сукупність методичних знань, навичок, умінь та індивідуальних, суб'єктивних і особистісних якостей учителя, а також як здатність проектувати, адаптувати, організовувати, вмотивовувати, досліджувати й контролювати навчальний, пізнавальний, виховний і розвиваючий аспекти іншомовної освіти молодших школярів у класній і позакласній роботі та спілкуватися з учнями.

Основою методичної системи навчання є його цілі. Зважаючи на це, в методичній системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності цілі навчання є домінуючим компонентом методичної системи порівняно з іншими компонентами. При цьому метою методичної системи є формування готовності вчителя початкових класів до професійної діяльності, що передбачає здатність до організації процесу навчання молодших школярів на рівні сучасних вимог, розв'язання методичних задач, що трапляються у ході навчання.

Важливим етапом у створенні методичної системи є визначення змісту навчання. Об'єктивним підґрунтям змісту підготовки студентів до навчання молодших школярів є змістове наповнення фахових навчальних предметів.

Професійні функції та завдання, які виконує вчитель у ході професійної діяльності з урахуванням вимог сучасного етапу розвитку початкової освіти, закладено в структурі методичної компетентності вчителя початкових класів у навчанні молодших школярів. Таким чином, зміст навчання включає знання, вміння й досвід педагогічної роботи з молодшими школярами, які опановуються студентами зчерез засвоєння матеріалу фахових дисциплін.

Основним предметом при цьому виступає «Педагогіка». Навчальна програма з цієї дисципліни спрямована на засвоєння студентами категоріального апарату, міжпредметних зв'язків (з історією педагогіки, психологією тощо), а також формування вмінь і навичок інтелектуальної й фахової діяльності, соціального спілкування та роботи з групою. Важливим є також розв'язання протиріччя між колективним характером фахової діяльності та індивідуальним способом засвоєння знань. Основними завданнями «Педагогіки» є: засвоєння студентами основ сучасної педагогіки; формування педагогічної позиції щодо процесу навчання учнів; набуття досвіду володіння сучасними педагогічними технологіями; засвоєння форм і методів групової педагогічної діяльності; упровадження дидактичних знань та способів діяльності на практиці.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен *знати*: основи педагогіки, її поняття і категорії з наступним їх використанням у професійній діяльності; підходи до визначення педагогіки як науки, її взаємозв'язок з іншими науками, основні методи наукової педагогіки; певні знання й уміння з питань навчання і виховання; педагогічні технології, моделі виховання; *вміти*: грамотно використовувати поняття й категорії педагогіки під час дискусій і в ході вирішення проблемних завдань; оволодіти навичками чітко формулювати основні поняття та категорії, диференціювати подібні визначення і терміни; володіти поняттями щодо структури, завдань і цілей навчальної діяльності, особливостей засвоєння знань, вмінь і навичок (віковий аспект, інноваційні технології навчання); знаходити та формулювати проблемні питання з теми; самостійно знаходити закономірності взаємозв'язку процесів виховання та навчання; знати основні підходи до виховання, його функції, моделі й методи; уміти ставити й вирішувати проблемні завдання; самостійно визначати методи й моделі виховання на основі набутих теоретичних знань.

На сучасному етапі активні методи навчання реалізуються в межах певних освітніх технологій (проблемне, контекстне, ситуативне та інтерактивне навчання). Зважаючи на це, формування в студентів готовності до професійної діяльності можливе завдяки впровадженню технології проблемно-модульного, проектного, інтерактивного та ситуативного навчання. Серед діяльнісно-зорієнтованих технологій, спрямованих на набуття студентом досвіду майбутньої професійної діяльності, виокремлюють технологію контекстного навчання, яка певною

мірою має ознаки як проблемного, так і проектного, інтерактивного і ситуативного навчання.

Основними формами навчання у закладі вищої освіти є лекція, практичне заняття, самостійна і науково-дослідна робота, проектна діяльність, педагогічна практика. Отже, доцільно буде розглянути питання про реалізацію зазначених вище технологій.

Сьогодні все більше науковців схиляються до думки, що лекція повинна бути проблемною. З огляду на це, у ході лекції мають домінувати технології проблемного навчання. Сутність проблемного викладу знань передбачає такі етапи: порушення проблеми, пошук шляхів її вирішення на основі створення умов для самостійного одержання знань студентами, розвитку їх пізнавальних та творчих здібностей, підбиття підсумків.

У процесі формування готовності вчителя початкових класів до професійної діяльності доцільно виокремити такі навчальні технології, що спрямовані на досягнення поставленої мети.

Одним із чинників модернізації професійної освіти майбутніх учителів початкової школи є технологічний підхід. Як зазначає Л. Коваль, саме він є найважливішим ресурсом підвищення результативності підготовки майбутніх учителів початкових класів. Н. Глузман [8] зі свого боку наголошує, що реалізація означеного підходу відбувається через педагогічно обґрунтовану сукупність загальнонавчальних технологій, з притаманними їм чіткою процесуальною структурою, визначеними умовами й етапами успішного застосування, прогнозованими результатами, що підлягають кількісному та якісному оцінюванню.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. Отже, основним завданням підготовки майбутнього вчителя початкових класів є дотримання комплексу методологічних, педагогічних, методичних проблем, які ставляться і вирішуються через залучення студентів закладу вищої освіти до практичної педагогічної діяльності, спрямованої на підвищення рівня професіоналізму. Науковці трактують професійну підготовку вчителя початкової школи як процес оволодіння особистістю життєвими компетенціями, загальнонауковими і професійними знаннями та вміннями з метою успішного оволодіння професійною діяльністю.

Нами було проаналізовано основні наукові підходи й напрями, які дозволяють стверджувати, що професійна готовність майбутнього вчителя до роботи в початковій школі – це складна інтегративна характеристика суб'єкта праці, що містить мотивацію, знання, вміння, досвід. Саме це сприяє досягненню значних показників у ході виконання професійної діяльності. Стосовно структури професійної готовності до педагогічної діяльності, то вона, на думку учених, передбачає психологічну готовність як свідоме ставлення до діяльності відповідно до власних здібностей і можливостей; практичну готовність як потенційну можливість оволодіння системою професійних знань, умінь та навичок; моральну готовність, що ґрунтується на усвідомленні важливості професії та позитивному ставленні

до майбутньої діяльності, прагненні до максимального використання власних сил і можливостей у майбутній професійній діяльності. Означені у статті аспекти становлять значний інтерес для подальших досліджень, результати яких можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб: Златоуст, 1999. – 365 с.
2. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи [Текст] : дис. ...д. пед. наук : 13.00.02 / Бігич Оксана Борисівна ; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2005. – 485 с.
3. Борзенкова О. А. Формирование методико-математической компетентности будущего учителя начальных классов: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.08 / Ольга Александровна Борзенкова. – Самара, 2007. – 224 с.
4. Вашуленко М. С. Компетентнісний підхід до перевірки мовних і мовленнєвих знань молодших школярів / М. С. Вашуленко // Початкова школа. – 2009. – №1. – С.16-21.
5. Волинець К. Проблеми підготовки майбутнього педагога в системі неперервної педагогічної освіти / К. Волинець // Початкова школа. – 2008. – № 8. – С. 23–25.
6. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання» / За заг. ред. акад. АПН України В. І. Бондаря. –К., 2006. –140 с.
7. Гаєвець Я. Методична компетентність як мета та результат підготовки вчителя початкових класів / Я. Гаєвець // Наука і освіта. – 2012. – № 8. – С. 38 – 42.
8. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : [монографія] / Глузман Неля Анатоліївна. – К.: Вища Школа–XXI, 2010. – 407 с.
9. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: [навчальний посібник] / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
10. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дис. на соискание науч.степени д-ра пед.наук: спец. 13.00.01 – «Теория и история педагогики» / К. М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 32 с.
11. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–38.
12. Исаева Т. Преподаватель как субъект качества образования / Т. Исаева // Высшее образование в России. – 2003. – № 2. – С. 17–23.

13. Кадченко Л. П. Формирование готовности студентов педвуза к профессиональной деятельности средствами иностранного языка: дисс. ...канд. пед. наук: 13.00.01 / Людмила Петрівна Кадченко. – Харьков, 1992. – 173 с.
14. Національна рамка кваліфікацій. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-nacionalnoyi-ramki-kvalifikacii-doc81930.html>. Назва з екрану.
15. Онопрієнко О. В. Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Олександр Володимирович Онопрієнко. – К. – 2009. – 266 с.
16. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. –К., 2004. –111 с.
17. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя в галузі викладання математики в початковій школі [Текст] / С.О. Скворцова // Наша школа. – 2009. – № 5. – С. 81 – 86.
18. Слостенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе: содержание, структура, функционирование // Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / В.А. Слостенин. – М.: МГПИ, 1982. – С.14-28.
19. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів:[моногр.] / Л.О. Хомич. – К.: Магістр S, 1998. – 200 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Azimov Э. G. Slovar metodicheskikh terminov [Dictionary of Methodical Terms] / Je. G. Azimov, A. N. Shchikin. – SPb: Zlatoust, 1999. – 365 s. (in Russian)
2. Bihych O. B. Teoretychni osnovy formuvannia metodychnoi kompetentsii maibutnoho vchytelia inozemnoi movy pochatkovoї shkoly [Theoretical Basis for the Formation of the Methodical Competence of the Future Teacher of a Foreign Language Primary School] [Tekst] : dys. ...d. ped. nauk : 13.00.02 / Bihych Oksana Borysivna ; Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi un-t. – К., 2005. – 485 s. (in Ukrainian)
3. Borzenkova O. A. Formyrovaniye metodiko-matematicheskoy kompetentnosti budushchego uchitel'ya nachalnykh klassov [Formation of Methodical and Mathematical Competence of the Future Teacher of Elementary Classes:]; dis. ... kand. ped. nauk. 13.00.08 / Olha Aleksandrovna Borzenkova. – Samara, 2007. – 224 s. (in Ukrainian)
4. Vashylenko M. S. Kompetentnisnyi pidkhid do perevirky movnykh i

- movlennievkyh znan molodshykh shkoliariv [The Qualitative Approach to Verification Speech Knowledge and Skills of Students of Primary Schools.] / M. S. Vashylenko // Pochatkova shkola. – 2009. – No 1. – S.16-21. (in Ukrainian)
5. Volynets K. Problemy pidhotovky maibytneho pedahoha v systemi neperervnoi pedahohichnoi osvity [Problems of the Training of Future Teacher in the System of Continuous Pedagogical Education] / K. Volynets // Pochatkova shkola. – 2008. – No 8. – S. 23–25.(in Ukrainian)
  6. Halyzevyi standart vyshchoi osvity. Osvitno-kvalifikatsiina prohrama pidhotovky bakalavra za spetsialnistiu 6.010100 “Pochatkove navchannia” [Direction Standard of Higher Education. The Professional Qualification Program of the Bachelor's Degree in Specialty 6.010100 “Primary education”] / Za zah. red. akad. APN Ukrainy V. I . Bondaria. – K., 2006. –140 s. (in Ukrainian)
  7. Haievets Ya. Metodychna kompetentnist yak meta ta rezultat pidhotovky vchytelia pochatkovykh klasiv [Methodological Competence as a Goal and Result of the Preparation of a Teacher of Primary School] / Ya. Haievets // Nauka i osvita. – 2012. – No 8. - S. 38 – 42. (in Ukrainian)
  8. Hluzman N. A. Metodyko-matematychna kompetentnist maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv : [monohrafiia] [Methodological and Mathematical Competence of Future Teachers of Primary School: [monograph] / Hluzman Nelia Anatoliivna. – K.: Vyscha Shkola–XXI, 2010. – 407 s. (in Ukrainian)
  9. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative Pedagogical Techniques] : [navchalnyi posibnyk] / I. M. Dychkivska. – K.: Akademydav, 2004. – 352 s.
  10. Durai-Novakova K.M. Formyrovaniye professionalnoj gotovnosti studentov k pedagogicheskoy dejatel'nosti: avtoref. dis. na soiskaniye nauch.stepeni d-ra ped.nauk: spets. 13.00.01 – “Teoryja i istorija pedagogiki” [The Formation of Professional Esteem of Students for Pedagogical Activity: author. dis. to search for the degree of Dr. ped. 13.00.01 – “Theory and history of pedagogy”] / K. M. Durai-Novakova. – M., 1983. – 32 s. (in Russian)
  11. Zymniaja Y. A. Kljuchevyje kompetencii – novaja paradigma rezultata obrazovaniya [Key Competences - New Paradigm of Education Result] / Y. A. Zymniaia // Vysheje obrazovaniye segodnja. – 2003. – No 5. – S. 34–38. (in Russian)
  12. Isajeva T. Prepodavatel' kak sybjekt kachestva obrazovaniya [Teacher as a Subject of the Quality of Education] / T. Isajeva // Vysheje obrazovaniye v Rossii. – 2003. – No 2. – S. 17–23. (in Russian)
  13. Kadchenko L. P. Formyrovaniye gotovnosti studentov pedvuza k professionalnoj dejatel'nosti sredstvami inostrannogo jazyka: diss. ...kand. ped. nauk: 13.00.01 [Formation of Readines of Students of

- Pedagogical Institutions to Professional Activity by Means of the Foreign Language: diss. ... cand. ped. nauk: 13.00.01] / Liudmila Petrovna Kadchenko. – Kharkov, 1992. – 173 s. (in Russian)
14. Natsionalna ramka kvalifikatsii. [National Framework of Qualifications] – Rezhym dostyppu: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-nacionalnoyi-ramki-kvalifikacii-doc81930.html>. Nazva z ekrany. (in Ukrainian)
  15. Onoprienko O. V. Formyvannia bazovykh profesiinykh kompetentnosti maibytneho vchytelia fizychnoi kul'tury y protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin: dys... kand. ped. nayk: 13.00.04 [Formation of Basic Professional Qualifications of the Future Teacher of Physical Culture in the Process of Studying Professional Disciplines: diss ... cand. ped sciences: 13.00.04] / Oleksandr Volodymyrovych Onoprienko. – K. – 2009. – 266 s. (in Ukrainian)
  16. Pometyn O. I. Dyskysiiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhdou v ukrainskii osviti [The discourse of Ukrainian Pedagogues about the Problem of Implementation of the Competent Approach in Ukrainian Education]/ O. I. Pometyn // Kompetentnisnyi pidkhdid y sychasni osviti. Svitovi pidkhdid ta ukrainski perspektyvy / pid zah. red. O. V. Ovcharyk. – K., 2004. – 111 s. (in Ukrainian)
  17. Skvortsova S.O. Profesiina kompetentnist vchytelia v haluzi vykladannia matematyky v pochatkovii shkoli [Tekst] [Professional Competence of a Teacher in Teaching Mathematics at Primary School] / S.O. Skvortsova // Nasha shkola. – 2009. – No 5. – S. 81 – 86. (in Ukrainian)
  18. Slastenin V.A. Professional'naja gotovnosti uchitelja k vospitatel'noj rabote: sodержanije, struktura, funkcyonirovanije [Professional Readiness of a Teacher for Educational Work: Content, Structure, Functioning] // Professional'naja podgotovka uchitelja v systeme vysshego pedagogicheskogo obrazovanija / V.A. Slastenin. – M.: МНПУ, 1982. – S.14-28. (in Russian)
  19. Khomych L. O. Profesiino-pedahohichna pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv [Professional-Pedagogical Readiness of a Teachers of Primary Classes] : [monohr.] / L.O. Khomych. – K.: Mahistr S, 1998. – 200 s. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье проанализированы научные подходы и направления готовности будущего учителя начальной школы к осуществлению профессиональной деятельности. Доказано, что готовность к профессиональной деятельности является сложной интегративной характеристикой субъекта труда, содержащей мотивацию, знания, умения, опыт, которые обеспечивают достижение высоких показателей при выполнении профессиональной деятельности. Установлено, что ее структура состоит из психологической готовности как сознательного отношения к деятельности согласно собственным высоким

показателям при выполнении профессиональной деятельности; практической готовности, определяющей потенциальную возможность овладения системой профессиональных знаний, умений и навыков; моральной готовности, основывающейся на осознании важности профессии и позитивном отношении к будущей деятельности и стремлении к максимальному использованию собственных сил и возможностей в будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: готовность к профессиональной деятельности, компетентность, образовательные технологии, методическая компетентность, учитель начальной школы.

Abstract. The article deals with the scientific approaches and directions of the readiness of the future primary school teacher to carry out professional activities. In the article it is shown that readiness is a complex integrative characteristic of the subject of labor and contains motivation, knowledge, skill, experience that ensure achievement of high performance in the performance of professional activities. It is established that its structure includes: *psychological readiness*, which provides for a conscious attitude to the activity according to individual indicators and capabilities; *practical readiness*, which determines the potential possibility of mastering the system of professional knowledge, skills and habits; *moral readiness*, which is based on the recognition of the importance of the profession, as well as on a positive attitude to future activities and the desire to maximize the use of their own forces and capabilities in future professional activities. All this causes considerable interest in subsequent scientific research.

Key words: readiness for professional work, competence, educational technologies, methodological competence, elementary school teacher.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2018

О. І. Косарева

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СУТНІСТЬ ВЗАЄМИН БАТЬКІВ ТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлено погляди вітчизняних та зарубіжних учених на зміст понять «взаємини», «батьківсько-дитячі взаємини». Акцент здійснено на тому, що взаємини між батьками і дітьми – це процес та результат індивідуального вибіркового відображення сімейних зв'язків, що опосередковують внутрішню та зовнішню активність, а також переживання батьків та дітей у їхній спільній діяльності. Батьківсько-дитячі взаємини пов'язані з реальною взаємодією батьків та дітей, у них яскраво проявляються соціально-психологічні закономірності.

Ключові слова: взаємини, батьківсько-дитячі взаємини, діти

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 7
Том 2

Упорядники:
проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 29.03.2018 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66   **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 7. Том 2 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан,
Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 268с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;
тел.: 0362-64-21-34